

Småföretags- barometern 2023

ett samarbete mellan:

företagarna

Sparbankernas
Riksförbund

Swedbank

INNEHÅLL

Om Småföretagsbarometern	3
Sammanfattning	4
Småföretagsbarometern 2023	5
Syssetsättning.....	6
Orderingång.....	7
Omsättning	8
Lönsamhetsutvecklingen.....	9
Tillväxtmöjligheter och tillväxthinder	10
Fördjupningsfrågor	12

OM SMÅFÖRETAGS- BAROMETERN

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar på utvecklingen de kommande 12 månaderna. Underlaget utgörs av intervjuer med företagare som har minst en och högst 49 anställda. Det är alltså företagarnas personliga uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i den redovisade indikatorn för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturundersökning inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. Undersökningen omfattar 4 000 företag inom det privata näringslivet med 1–49 anställda. Urvalet motsvarar totalt över 473 000 privata företag fördelade över hela landet. De preliminära resultaten i den här rapporten bygger på hälften av urvalet. När undersökningen är avslutad publiceras de slutliga resultaten med regionala nedbrytningar.

Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Företagarna, Sparbankernas Riksförbund och Swedbank. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat. Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och insikten kring de små och växande företagens betydelse för den svenska ekonomin.

NETTOTAL OCH KONJUNKTURINDIKATORN

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a. Ja/nej
- b. Större, oförändrad eller mindre

Småföretagsbarometerens konjunkturindikator baseras på **nettotal** där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar och procentandelen negativa svar benämns nettotal. Ett värde mindre än noll betyder kontraktion, medan ett värde över noll betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå.

Sedan adderas nettotalen för *sysselsättning, ordergång och omsättning*. Summan av dessa nettotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

SAMMANFATTNING

Tuffa utmaningar för småföretagen när konjunkturen viker

Småföretagskonjunkturen har återigen försvagats efter en kortvarig uppgång i fjol när företagen nu står inför nya utmaningar i och med höga kostnader och minskande efterfrågan. Konjunkturindikatorn i Småföretagsbarometern föll i årets undersökning till 28 från 57 i fjolårets rapport och det innebär det sjätte året i rad med ett värde under dess historiska genomsnitt. Nedgången drivs främst av en svagare orderingång som även bidragit till färre nyanställningar i företagen. Även framtidsutsikterna har försämrats men det finns fortfarande en risk att det kan bli en större nedgång än vad företagarna förutser nu när hushållens köpkraft urholkas samtidigt som bostadsbyggandet faller.

Men det är en splittrad konjunkturbild som framträder. Tjänsteföretagen ser något ljusare på framtiden medan hushållsnära företag drabbas hårdast av ökade kostnader och en lägre efterfrågan från hushållen, i synnerhet de som var nära att lägga ned under pandemin. Byggsektorn klarade sig bäst under pandemiåren med en hög efterfrågan på både nybyggnation och renoveringar, men ser nu en snabb inbromsning till följd av ett kraftigt minskat bostadsbyggande.

Arbetskraftsbrist som största tillväxthinder kvarstår

En lågkonjunktur hindrar inte företagen från att se goda möjligheter att expandera och är kanske nödvändigt för att på sikt säkra företagets överlevnad. Sex av tio företag ser goda möjligheter att expandera, vilket är i linje med det historiska genomsnittet men något lägre jämfört med förra året (66 %). Arbetskraftsbristen är dock fortfarande en stor utmaning för många företag. En tredjedel uppger att bristen på lämplig arbetskraft är det största tillväxthindret för företagets expansion, vilket är en oförändrad nivå jämfört förra året. Svårigheter att rekrytera arbetskraft är ett hinder som samtliga branscher upplever.

Lönsamheten på den lägsta nivån sedan 90-talskrisen

Företagarnas bedömning om lönsamheten i företagen har uppvisat en nedåtgående trend sedan 2016. Pandemin 2020, fjolårets kraftiga produktionskostnadsökningar och därtill en svagare konjunktur har pressat ned lönsamheten ytterligare. I årets barometer sjönk nettotalet för lönsamheten till -7 (minus innebär att det är fler som tror på minskad lönsamhet än på ökad), vilket är den lägsta nivån sedan svenska finanskrisen i början av 1990-talet. Lönsamhetsförsvagningen sker trots att företagen har höjt sina priser, vilket tyder på att deras kostnadsökningar varit större än de prisökningarna de skickat vidare till sina kunder.

Vart tredje företagare upplever att deras privatekonomi har försämrats

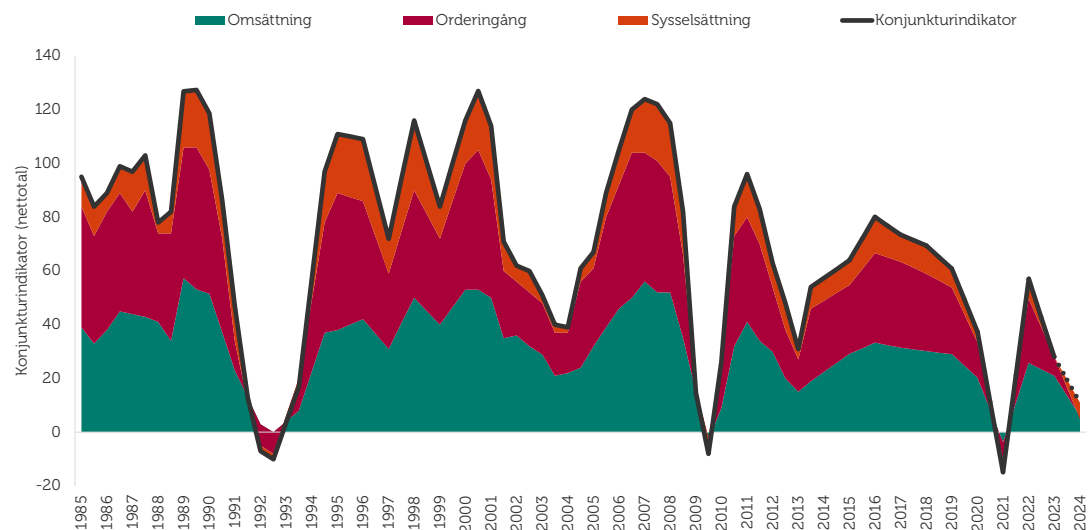
Många småföretagare använder sin privatekonomi som buffert för att företaget ska klara sig. Det är därför illavarslande att lönsamheten i företagen fortsätter att gå ned och att en tredjedel av företagarna uppger att deras privatekonomi har försämrats det senaste året. Det innebär att buffertarna minskar och därmed försämras även deras förmåga att klara en längre period av låg efterfrågan. Något som i sin tur ökar risken för att företagaren kan behöva dra ned på antalet anställda eller att de tvingas gå i konkurs när privatekonomin inte räcker till för att hålla verksamheten i gång.

SMÅFÖRETAGS- BAROMETERN 2023

Kortvarig återhämtning i småföretagskonjunkturen

Småföretagen återhämtade sig snabbt efter pandemin och konjunkturindikatorn steg till 57 under 2022 efter den rekordlåga nivån 2021 (-15). Men småföretagen står inför nya utmaningar. Pandemin och kraftiga produktionskostnadsökningar har följts av historiskt hög inflation och snabbt stigande räntor. Konjunkturindikatorn föll till 28 under den senaste tolv månadsperioden och avviker tydligt från företagens planer från i fjol då den förväntades stiga till 77. Samtliga delar blev klart svagare än vad företagarna förutsåg och den största tillbakagången var i orderingen och i sysselsättningen. Men det är en splittrad konjunkturbild. Störst var nedgången inom handel, transport, hotell och restaurang och bygg medan övriga tjänsteföretag klarat sig bättre.

Figur 1 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (nettotal) i riket 1985–2023

Småföretagen räknar med en fortsatt konjunkturförsvagning

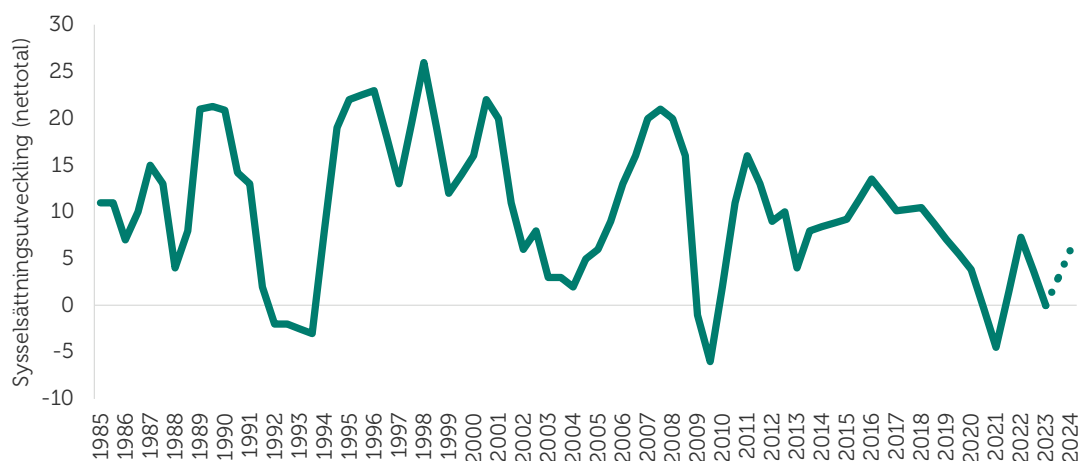
Konjunkturindikatorn för 2024 sjunker till 11, vilket är klart lägre än dess historiska genomsnitt men håller ändå kvar vid svagt positiva utsikter för nästa år (till skillnad från krisåren). Det finns dock en risk att de underskattar hur stor konjunkturedgången blir om efterfrågan faller mer än förväntat.

Sysselsättning

SYSSELSÄTTNINGEN TAPPAR FART – MEN STORA BRANSCHVISA SKILLNADER

Sysselsättningen ökade i småföretagen under 2022 men det blev en kortvarig uppgång. Årets Småföretagsbarometer visar att sysselsättningstillväxten har stannat upp. Nettotalet för sysselsättningen föll till 0 från 7 i fjolårets undersökning. Men det är en splittrad bild då en lika stor andel företag uppger en ökad eller minskad sysselsättning under de senaste tolv månaderna.

Figur 2 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) riksgenomsnittet 1985–2023

SMÅFÖRETAGEN PLANERAR NYANSTÄLLNINGAR TROTS SVAGARE KONJUNKTUR

Antalet sysselsatta väntas stiga det närmaste året, men det är betydligt lägre anställningsplaner jämfört med i fjol, då vart femte företag räknade med att öka antalet anställda. En andel som har sjunkit till drygt vart tionde företag i årets undersökning.

FÖRETAG INOM BYGG, HANDEL, TRANSPORT OCH HOTELL OCH RESTAURANG HADE DEN SVAGASTE SYSSELSÄTTNINGsutvecklingen

Företag inom bygg, handel, transport, hotell och restaurang redovisar negativa netttotal dvs det var fler företag som hade minskat antalet anställda än de som ökad antalet anställda. Detta står i kontrast till de sysselsättningsintensiva tjänsteföretagen där nettotalet noterades till plus 6, men är trots det en viss inbromsning jämfört med i fjol då nettotalet var 9.

TJÄNSTEFÖRETAGEN OCH TILLVERKNINGSINDUSTRIN PLANERAR ATT ÖKA ANTALET ANSTÄLLDA

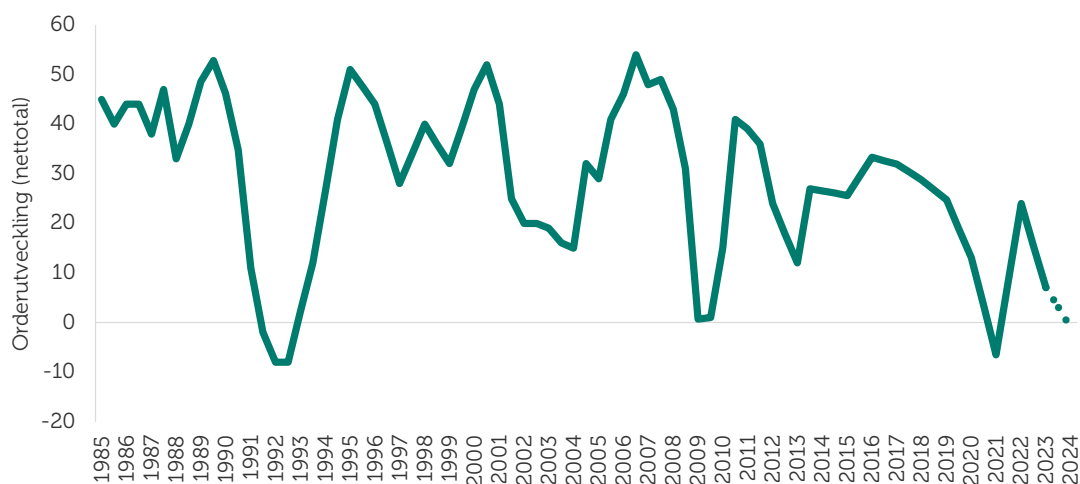
De mest expansiva anställningsplanerna finns i tjänsteföretagen följt av tillverkningsindustrin där drygt var tionde företag planerar att öka antalet anställda. Utsikterna inom bygg, handel, transport, hotell och restaurang är betydligt mer dämpade och det är också här som flest företag räknar med att minska antalet anställda. Hushållens urholkade köpkraft och ett minskat bostadsbyggande kan slå hårdare på företagens sysselsättningsplaner än vad företagarna själva uppger och historiskt har företagen överskattat sina anställningsplaner.

Orderingång

ORDERINGÅNGEN SJUNKER TILL EN NIVÅ SOM PÅMINNER OM TIDIGARE KRISER

Orderingången tog ordentlig fart under 2022 men den har gått ned under 2023 och företagen förutser nu en minskad orderingång. Nettotalet för kommande tolv månader noteras till strax under nollstrecket, vilket bara ha hänt tre gånger tidigare, pandemiåret 2021, globala finanskrisen 2008/2009 och den svenska finanskrisen i början av 1990-talet.

Figur 3 Orderutveckling (netttotal) riksgenomsnittet 1985–2023

ORDERINGÅNGEN TAPPAR FART

Nedgången visar att efterfrågeläget har försvagats i och med en svagare omvärldskonjunktur. En tredjedel av företagen uppger att orderingången har ökat de senaste tolv månaderna medan vart fjärde upplever att den har minskat. Det tydligaste omslaget sker inom handeln, transport, hotell och restaurang och byggsektorn, där störst andel företag anser att antalet beställningar har minskat det senaste året. Även inom tjänste- och tillverkningsföretagen har orderingången försvagats jämfört med förra årets starka siffror (som delvis var en effekt av att pandemirestriktionerna togs bort), men det är fortfarande en övervikt av företag som rapporterar om en ökad orderingång, vilket också visar på den tudelade konjunkturbilden i näringslivet.

DYSTRARE FÖRVÄNTNINGAR KRING ORDERINGÅNGEN

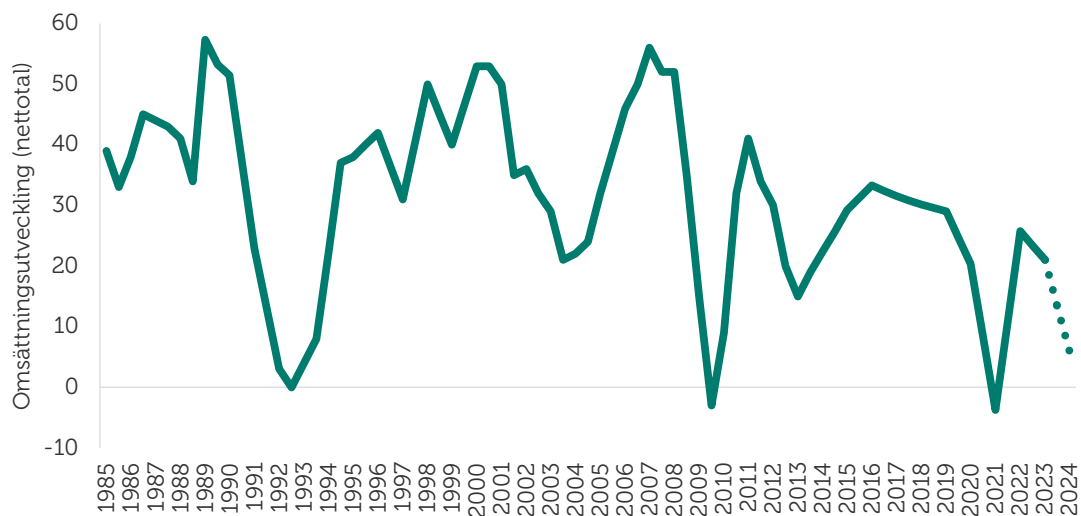
Under de kommande tolv månaderna förväntas orderingången fortsätta att backa och det avviker tydligt från fjolårets undersökning då förväntningarna om en ökad orderingång var utbredd. Samtliga delbranscher räknar med en svagare utveckling det närmaste året. Mest negativa är företagen inom handel, transport, hotell och restaurang (minus 10) och bygg (minus 22) där drygt vart tredje företag räknar med en krympande orderingång. Även om tjänsteföretagen förutser en växande orderingång är det inte i samma omfattning som under den gångna tolv månadsperioden och nettotalet sjunker till 13 jämfört med 32 i fjol.

Omsättning

LITET OMSÄTTNINGSFALL, MEN SÄMRE TIDER VÄNTAR

Nettotalet för omsättningen backade till 21 från 26 i fjolårets undersökning. Att omsättningen inte fallit i samma omfattning som orderingen kan sannolikt förklaras av att företagen betat av ineliggande orderstockar. Omsättningen som hittills hållits uppe i och med högre försäljningspriser väntas avta då det sannolikt blir svårare att höja priserna samtidigt som orderläget försvagas. Företagen räknar dock med en tydligare nedgång i omsättningen för de kommande tolv månaderna.

Figur 4 Omsättningsutveckling (nettotal) i riket 1985–2023

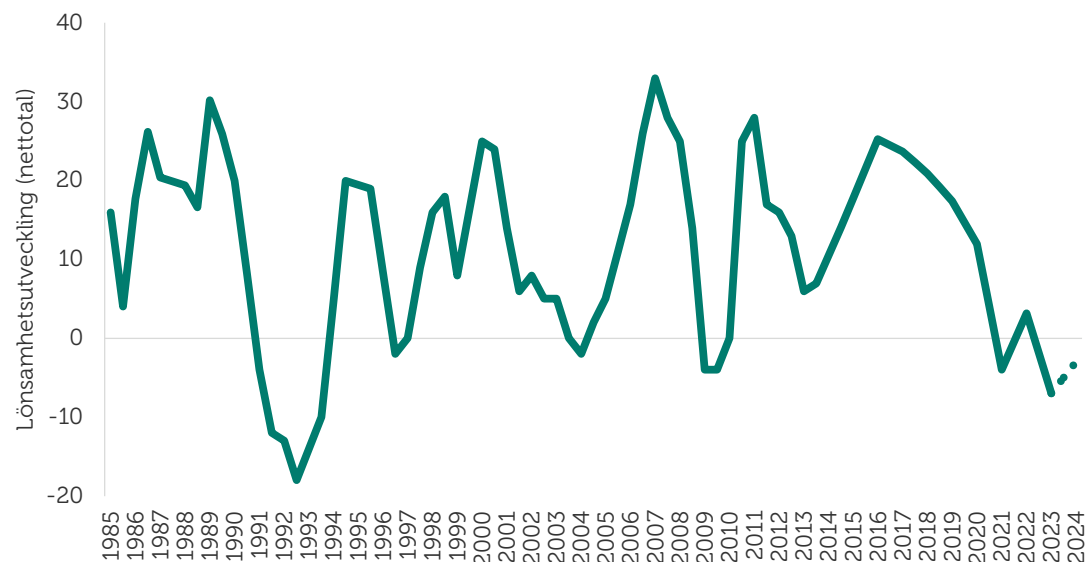
Lönsamhetsutvecklingen

SMÅFÖRETAGENS LÖNSAMHET PRESSAS ALLTMER

Lönsamhetsbedömningen för 2023 (-7) är mer negativ än den var under pandemin och den globala finanskrisen. Ett negativt netttotal för de kommande tolv månaderna (-3) innebär att fler företag fortsatt räknar med att lönsamheten kommer att försämrats än att den kommer att förbättras. En tredjedel av företagen anser att lönsamheten har försämrats det senaste året medan endast en fjärdedel bedömer att den har förbättrats. Företag i handel, transport och hotell och restaurang är mest missnöjda med lönsamhetsutvecklingen där vartannat företag anser att den har försämrats.

Det är också tydligt att företagen inte förväntar sig någon stor förbättring och därmed ökar risken för att företagskonkurserna kan stiga ytterligare det närmaste året. Byggföretagen är mest negativa följt av handel, transport och hotell och restaurang, branscher som påverkas särskilt hårt av en minskad efterfrågan från hushåll.

Figur 5 Lönsamhetsutveckling (netttotal) i riket 1985–2023

Tillväxtmöjligheter och tillväxthinder

SMÅFÖRETAGARE BRUKAR VARA OPTIMISTISKA OM SINA TILLVÄXTMÖJLIGHETER

Sex av tio företag ser goda möjligheter att expandera, vilket är i linje med det historiska genomsnittet men något lägre jämfört med förra året (66 %). Med undantag för den djupa nedgången i början av 1990-talet har småföretagen varit optimistiska om sina tillväxtmöjligheter oavsett svängningar i konjunkturen, vilket också kan vara en förutsättning för ett enskilt företags överlevnad. Långsiktiga visioner kring företagets framtida verksamhet spelar sannolikt en större roll än tillfälliga svängningar i konjunkturen. Mest optimistiska är tjänsteföretagen (71 %) följt av tillverkningsföretagen (61 %) medan det endast är drygt hälften av företagen inom bygg, handel, transport och hotell och restaurang som är optimistiska.

BRIST PÅ ARBETSKRAFT OCH EFTERFRÅGAN FÖRSVÄRAR TILLVÄXT

Arbetskraftsbristen är fortfarande en stor utmaning för många företag. En tredjedel uppger att bristen på lämplig arbetskraft är det största tillväxthindret för företagets expansion, vilket är en oförändrad nivå jämfört förra året. Svårigheter att rekrytera arbetskraft är ett hinder som genomsyrar samtliga delbranscher, även i byggsektorn trots en försämrad byggkonjunktur. Indikationer om att utländsk arbetskraft söker sig bort från den svenska byggmarknaden när bostadsbyggandet minskar och kronan försvagar tenderar att försvåra arbetskraftsförsörjningen.

DET NÄST STÖRSTA TILLVÄXTHINDRET ÄR SVAG EFTERFRÅGAN

Vart femte företag uppger (21 %) svag efterfrågan som ett tillväxthinder och det är en ökning från endast sex procent i fjol. Den svagare konjunkturen har satt avtryck i flera branscher inte minst inom handel, transport och hotell och restaurang men även delar av tjänstesektorn och bygg. Höga arbetskostnader, skatter och politisk oförutsägbarhet är andra tillväxthinder, vilket till stor del handlar om avsaknaden av strukturreformer som behövs för att stärka näringslivets konkurrenskraft

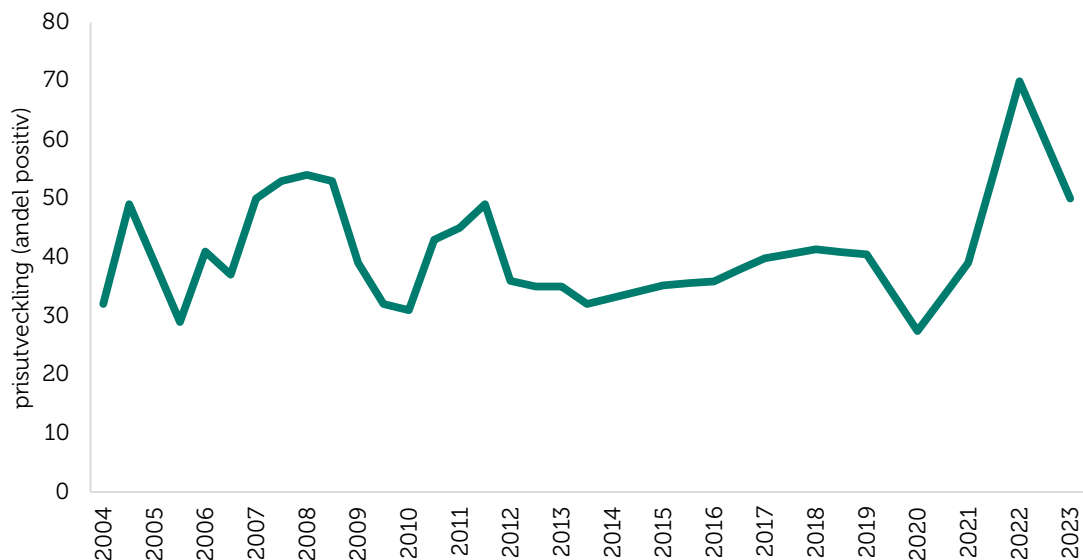
Figur 6 Tillväxthinder

VART TIONDE FÖRETAG PLANERAR PRISHÖJNINGAR MER ÄN INFLATIONSPROGNOSEN (5,5 %)

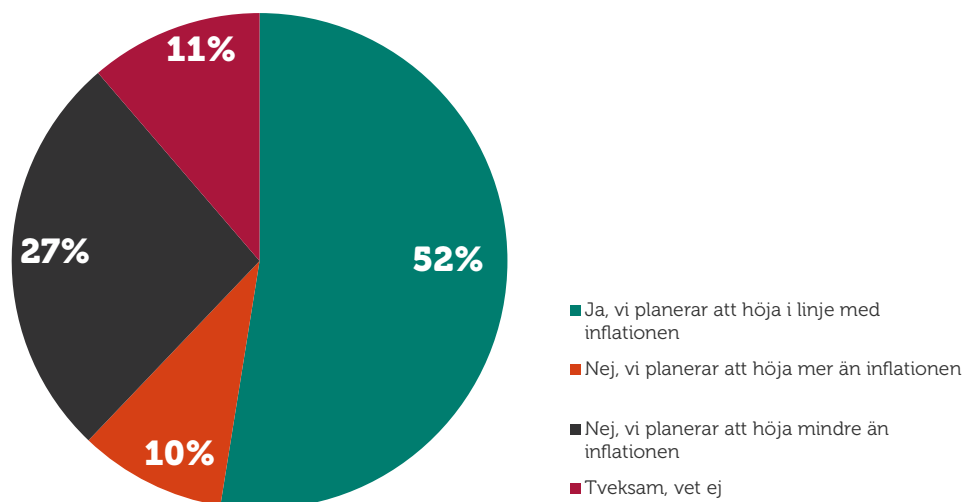
Ökade kostnader för företagen som beror på bl.a. högre priser på el och drivmedel, en försvagad krona samt högre arbetskraftskostnader har gjort att många företag planerar att höja sina priser mer än inflationsmålet. I fjolårets undersökningar planerade sju av tio företag höjda försäljningspriser, i årets barometer hade den andelen sjunkit till hälften. Med höga priser och en försvagad konjunktur blir det allt svårare för företagen att höja priserna mot sina kunder.

Figur 7 Planerar ni att höja era försäljningspriser i linje med inflationsprognosen (5,5 %) under 2023?

På frågan om hur stora prisökningar företagen planerar under 2023 uppger hälften av företagen att de planerar prisökningar i linje med Riksbankens inflationsprognos från februari (5,5 %). Tre av tio svarar att de planerar för höjningar mindre än 5,5 procent medan en av tio svarar att de planerar att höja sina priser mer än så. Handel, transport, hotell och restaurang är mest tveksamma till hur de kommer att höja sina priser och de utgör även den lägsta andelen som planerar att höja mindre än inflationsprognosen (5,5 %).

Figur 8 Planerar ni att höja era försäljningspriser i linje med inflationsprognosen (5,5 %) under 2023?

FÖRDJUPNINGSPRÅGOR

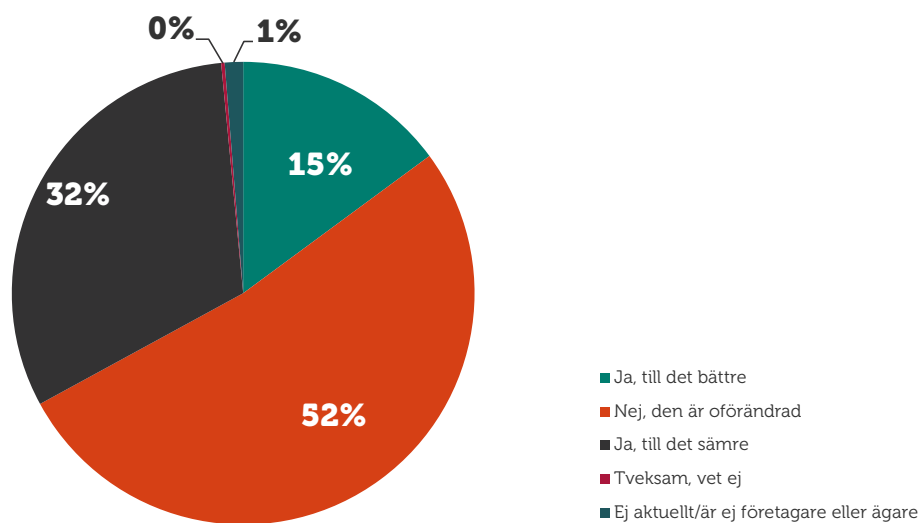
I årets småföretagsbarometer har vi inkluderat fördjupande frågor som visar hur företagare hanterar den ekonomiska nedgången, vilken motståndskraft de har för att klara minskade intäkter och hur deras privatekonomi påverkats. Det ger en djupare förståelse för *hur* småföretagarna hanterar konjunktturnedgången och hur det påverkar dem privat.

SÄMRE FÖRETAGSAFFÄRER SLÅR MOT PRIVATEKONOMIN

En småföretagares privatekonomi och företagets ekonomi är ofta sammanblandade. När t.ex. företaget går sämre, eller när de anställda behöver hjälp i verksamheten, är det vanligt att småföretagare hoppar in och löser de problem som uppstår själva. Det kan handla om allt från att arbeta fler timmar utan ersättning till att skjuta till mer medel när det behövs.

Drygt hälften av de tillfrågade småföretagarna svarar att deras privatekonomi är oförändrad jämfört med för ett år sedan. De säger i sig inget om den är bra eller dålig. Men en aspekt som är värd att komma ihåg är att jämförelseperioden för ett år sedan var strax efter att de sista pandemirestriktionerna släppts. En period då många inom bl.a. handeln och inom hotell och restaurang genomlidit en lång och svår pandemi.

Figur 9. Har din privatekonomi som företagare förändrats jämfört med för ett år sedan?

SPLITTRAD BILD BLAND FÖRETAGARE INOM OLIKA BRANSCHER

Att hälften av företagarna trots försämrade konjunktutsikter svarar att de har en oförändrad privatekonomi får anses vara ett starkt besked. Delvis kan detta förklaras av att branscherna påverkats väldigt olika och 15 procent svarar t.o.m. att deras privatekonomi förbättrats jämfört med för ett år sedan. Särskilt tjänstenäringen svarar i betydligt högre uträkning att deras privatekonomi har förbättrats.

En knapp tredjedel av de svarande uppger att de har fått en försämrad privatekonomi jämfört med för ett år sedan. Gräver man djupare i resultaten framgår det att privatekonomin för småföretagare inom tjänstenäringen förbättrats mer än för övriga medan handel, transport och hotell och restaurang i högst utsträckning svarar att deras privatekonomi försämrats och har lägst andel som svarar att den är oförändrad.

Figur 10. Skulle ditt företag klara tre månader med hälften av de budgeterade intäkterna utan att gå i konkurs?

MÅNGA FÖRETAGARE HAR ETT BUFFERTSPARANDE FÖR ATT KLARA EN KONJUNKTURFÖRSÄMRING

Tre av fyra företagare svarar att de skulle klara tre månader med hälften av de budgeterade intäkterna utan att gå i konkurs, genom att använda pengar som finns sparade i företaget. Att så pass många har ett sparade kapital är bra och gör att de klarar en tillfällig nedgång, men skulle samtidigt innebära ett minskat utrymme för investeringar.

LÄGRE MARGINALER INOM HANDEL, TRANSPORT, HOTELL OCH RESTAURANG

Bilden är dock mindre positiv när man delar upp resultaten per bransch. Företag som drabbats hårt av pandemin har redan använt sitt buffertsparande och i vissa fall även skjutit upp skatteinbetalningar. Inom handel, transport, hotell och restaurang svarar en betydligt lägre andel att de har en buffert för att klara halverade intäkter (65%). Det är också här som en högre andel uppger att de skulle gå i konkurs (18%). Den bransch som klarar sig bäst vid ett större intäktsbortfall är i tjänstenäringen, där åtta av tio företag har ett buffertsparande som de skulle använda och där risken för konkurs är som lägst (6%).

NÄST VANLIGASTE STRATEGIN ÄR ATT DRA NED PÅ DEN EGNA LÖNEN

Utöver att använda det egna kapitalet är den vanligaste strategin för att klara ett större intäktsbortfall att sänka den egna lönen alternativt att inte betala ut någon lön alls till sig själv. Drygt en av fem företagare uppger att de skulle behöva minska den egna lönen för att klara hälften av de budgeterade intäkterna under tre månader, vilket är dubbelt så många som uppger att de skulle behöva dra ned på timanställd personal. Det är vanligare att dra ned på timanställd personal inom tillverkning, handel, transport, hotell och restaurang (10-12%) än i tjänsteföretagen (6%).

EN AV TIO SKULLE GÅ I KONKURS VID HALVERADE INTÄKTER

En av tio svarar att de inte på något sätt skulle klara av tre månader med hälften av de budgeterade intäkterna utan att gå i konkurs, vilket får anses vara illavarslande när vi vet att kostnaderna är höga samtidigt som efterfrågan minskar. Andelen som svarar att de skulle gå i konkurs är drygt tre gånger större inom handel, transport, hotell och restaurang (18 %) än inom tjänstenäringen (6 %)

Figur 11. Planerar ni att under de kommande 12 månaderna göra någon eller några av följande neddragningar i företaget?

EN MAJORITET PLANERAR INTE FÖR NÅGRA NEDDRAGNINGAR

För att hantera högre kostnader när efterfrågan sjunker krävs det av företagare att de prioriterar sina utgifter rätt och om de drar ned för mycket på fel saker börjar verksamheten påverkas negativt. Nästan sju av tio svarar att de inte planerar för några neddragningar. Övriga svarar i ungefär samma utsträckning att de planerar för olika typer av neddragningar, bl.a. minskat sparande vilket kan påverka företagets motståndskraft vid en försämrad konjunktur.

SKILLNADEN MELLAN BRANSCHER ÄR TYDLIG

Inom tjänstenäringen svarar flest att de inte planerar för några neddragningar (75 %), medan inom tillverkningsindustrin är andelen lägst (58 %) och inom handel, transport, hotell och restaurang är andelen (63 %). Tillverkningsindustrin planerar i högre utsträckning att minska sina kostnader för produktionen (16 %) och elförbrukningen (12 %) jämfört med övriga, medan byggnads är de som har flest svarande för minskade kostnader för lokaler och transport (14 %) och för antal anställda eller anställdas timmar (10 %). Inom handel, transport, hotell och restaurang är andelen för neddragningar högst för flera svar bl.a. att dra ned på antal anställda eller på anställdas timmar (9 %), medan tjänstenäringen sticker ut och har lägst andel svarande på alla neddragningsalternativ för alla val utom minskade löner för anställda där alla branscher har jämförbara svarsandelar.

FÖRETAGARE DRAR SIG FÖR ATT SÄNKA SINA ANSTÄLLDAS LÖNER

Fler svarar att de planerar att dra ned på den egna lönen eller att de ska jobba mer själva oavlönat (9 %), än de som svarar att de ska minska antalet anställda eller anställdas timmar (7 %). Trots ett väldigt ansträngt läge är det endast två procent av de svarande som uppger att de planerar att minska sina anställdas löner, den lägsta andelen av alla svarsalternativ. Det vittnar om att kompetensbristen är stor och att företagarna värderar sina anställda högt. Bland de svarande är det högst andel inom handel, transport, hotell och restaurang som svarar att de planerar att sänka sin egen lön (11 %).

Swedbank

Swedbank, Landsvägen 40, 172 63 Sundbyberg
Postadress: 105 34 Stockholm

08 – 585 900 00 | info@swedbank.se | swedbank.se

Sparbankernas Riksförbund

Sparbankernas Riksförbund, Vasagatan 11, 111 20 Stockholm
Postadress: Box 16249, 103 24 Stockholm

08 – 648 206 20 | info@sparbankerna.se | sparbankerna.se

företagarna

Företagarna Sverige Service AB, Rådmansgatan 40, 113 57 Stockholm
Postadress: 106 67 Stockholm

08 – 406 17 00 | info@foretagarna.se | foretagarna.se